

Lavandin – Akdeniz'in ateşli bitkisi

Автор(и): Растителна защита
Дата: 16.09.2015 Брой: 9/2015

Laden, Avrupa'daki en yüksek polifenol içeriğine sahip bitkidir.

Laden (*Cistus incanus*), aynı zamanda boz tüylü laden veya kaya gülü olarak da adlandırılır, yapraklarındaki yüksek uçucu yağ içeriği nedeniyle amberi andıran güçlü, kendine özgü kokularıyla öncelikle bilinen, düşük boylu çok yıllık çalılarının bir cinsidir. Bitki Akdeniz bölgesinde yaygındır. Son derece verimsiz topraklarda – kuru, kumlu ve taşlı, ağırlıklı olarak bol güneş alan, güneşe maruz kalan tepelik ve dağlık alanlarda – gelişir. Bulgaristan'da laden ağırlıklı olarak Istranca Dağları bölgesinde bulunur. Bitki, genellikle gruplar halinde büyüyen, çok yıllık, herdem yeşil, yarı herdem yeşil bir çalı veya alt çalıdır. Her biri kendi spesifik özelliklerine sahip yirmi tür bilinmektedir. Çalılar nispeten alçaktır – bazı türlerde 1.5 m'ye kadar ulaşırken, diğerleri 0.5 m'den yüksek değildir. Genişlikleri yaklaşık 0.7–0.8 m'dir. Yapraklar uzamış, karşılıklı dizilmiş, 5 ila 7.5 cm uzunluğunda ve yaklaşık 2–2.5 cm genişliğindedir. Bitki bol miktarda çiçekle kaplıdır ve

çiçekler beyaz, pembe, koyu pembe veya kıvıl renkte beş taç yaprağı sahiptir; erkek organlara doğru olan kenarlar bazen daha koyu bir tona sahiptir. Gülgiller familyasından kuşburnu çiçeğine olan güçlü benzerliğı nedeniyle, laden bazen "kaya gülü" olarak da adlandırılır. Tek bir çiçek 8 saate kadar dayanır – sabah erken saatlerde açar ve gün batımından önce solar, ancak yenileri sürekli olarak açar. Esas olarak Mayıs ve Haziran aylarında çiçek açar ve tohumlar Temmuz sonunda olgunlaşır. Meyve, yaklaşık 1 cm uzunluğunda çok tohumlu bir kapsüldür. Tohumların kendisi köşeli, pürüzlü ve kırmızımsı-kahverengi renktedir. Farklı laden türleri, farklı yüzdelliklerde aromatik madde içerir – bazılarında %2–5, diğerlerinde %16'ya kadar ulaşır, ancak daha düşük kalitededir.

Polifenollerin zengin kaynağı

Ladendeki en faydalı bileşen, büyük miktardaki polifenollerdir – uçucu yağlar ve reçineler. Bu onu kozmetik ve parfümeri endüstrileri için değerli bir hammadde yapar. Aromaları aynı zamanda gıda endüstrisinde – içecekleri, sigaraları ve şekerleme ürünlerini aromalandırmak için – kullanılır. Son zamanlarda, kanıtlanmış güçlü antioksidan ve anti-enflamatuar etkileri nedeniyle, giderek daha fazla bir gıda takviyesi olarak kullanılmaktadır. Laden plantasyonları en az 25 yıl boyunca işletilebilir. Ticari amaçlar için, Mayıs sonu ve Haziran başında hasat edilen bir yaşındaki sürgünler kullanılır. Yapraklarda aromatik bileşenin en yüksek konsantrasyonda bulunduğı – yaklaşık %20, genç dalların üst kısmında – yaklaşık %9–10, ve gövdede – çok az miktarda olduğı tespit edilmiştir. Çalı aynı zamanda bal arılarını çeken ve bala spesifik bir aroma katan, bal verici bir bitki olarak da değerlidir.

Kendini ateşe veren bitki

Büyük miktarda aromatik yağın varlığı, bitki için koruyucu bir işleve sahiptir. Düşük verimlilikte ve neredeyse ağaçsız arazilerde büyür. Otlayan hayvanlardan korunmak için, bitki güçlü aromalar üretir; bu aromalar hayvanların burunlarını tahriş eder ve aksi halde sulu olan yapraklarından onları uzaklaştırır.

Bazı laden türleri daha da ileri gider. Kendi kendine tutuşma şeklinde ifade edilen, oldukça tuhaf ve dramatik bir davranış sergilerler.

Bitki çok yaşlandığında veya bir bölge için rekabet büyük ölçüde arttığında, gövdesinin tamamen kurummasını ve çürümmesini "beklemez". Yaz sonunda, tohumlar zaten dağılmış ve güneş en sıcak halindeyken, bitki daha büyük miktarda polifenol üretmeye başlar. Bunlar sadece yayan bitkinin etrafında değil, aynı zamanda çevredeki alanda da görünmez bir sis gibi yayılır. Polifenoller kolay yanıcı bileşenler içerir. Sıcaklık 30°C'nin üzerine çıktığında ve konsantrasyonları arttığında, kısa sürede tutuşurlar; zaten yaşlanmış ve yarı kurumuş çalıyı sararak ateşe verirler, ancak onunla birlikte o alanda oluşmuş tüm bitki kümesini de ateşe verirler. Bitkiler kısa sürede yanar, ancak tohumlar hayatta kalır. Her şeyden önce, laden tohumları kalır, çünkü yüksek sıcaklığa ve doğrudan aleve karşı en iyi şekilde korunmuşlardır. Dahası, yüksek sıcaklık, tohumun koruyucu

kabuğunu çatlatıp kısa süreli yangından çok kısa bir süre sonra filizlenmesine izin veren bir tahriş edici, bir uyarıcı gibi davranır. Yeni genç bitkiler, neredeyse hiç rekabet olmadan ve odun külüyle iyi gübrelenmiş toprakta, tamamen çıplak bir arazide büyür.